

Резолюція Міжнародної науково-практичної конференції Grant-2015

1–2 жовтня 2015 р. у Києві з ініціативи Державного фонду фундаментальних досліджень України відбулася конференція Grant-2015.

У роботі конференції взяли участь представники понад 50 науково-організаційних структур, наукових фондів з таких країн, як Австрія, Азербайджан, Білорусь, Бельгія, Вірменія, Грузія, Литва, Молдова, Німеччина, Польща, Туреччина, Угорщина, Україна, Франція. Усього учасників – 150.

1. Цілі, тематика й склад учасників конференції є підтвердженням того, що наукові фонди стали помітним явищем у житті вчених, багато з яких давно та ефективно працюють на благо світової науки. Такі фонди служать важливим елементом державної наукової політики, гармонійно доповнюють традиційні форми фінансування наукових досліджень. Особливу перспективність їхньої діяльності підкреслюють ті обставини, що розподіл фінансових засобів відбувається на конкурсній основі, з участю незалежних експертів та широкої наукової громадськості. Конкурсним фінансуванням наукових досліджень фонди підтримують колективи вчених, які найбільш активно та успішно працюють на пріоритетних напрямках науки, надають гранти перспективним молодим ученим, сприяють збереженню й зміцненню наукового потенціалу. Уже сьогодні, завдячуючи діяльності національних і міжнародних наукових фондів, досягнуто прорив на різних стратегічних напрямках розвитку економіки, техніки й культури, а в майбутньому очікуються нові відкриття та здобутки.

2. У доповідях на пленарних засіданнях конференції були розглянуті та обговорені такі тематичні напрями:

2.1. Досвід міжнародних організацій щодо підтримки фундаментальних досліджень.

Основна увага доповідачів на конференції була прикута до розгляду актуальних проблем у діяльності наукових фондів стосовно підтримки фундаментальних і прикладних досліджень, обґрунтування зростаючої ролі фондів у науковій політиці різних країн. У доповідях було проаналізовано цінний досвід використання наукових фондів для підтримки національної науки насамперед у країнах з перехідною економікою. Діяльність фондів, попри безпосередню фінансову підтримку, змінюють психологію вчених, сприяють їхній адаптації до нових умов та інтеграції в міжнародне наукове співтовариство. Конкурсний відбір проектів дає змогу визначити найбільш перспективні наукові напрями та концентрацію на них творчих зусиль. Фонди також сприяють підвищенню творчої активності науковців, особливо молодих, появі перспективних ідей та талановитих дослідників.

Законодавча база діяльності наукових фондів, які надають грантову підтримку конкурсним проектам.

Потребують узгодження законодавства різних країн у науковій, науково-технічній та інноваційній сферах з метою забезпечення та активізації

міжнародної співпраці на підставі укладання нових угод між науковими фондами.

Шляхи підвищення ефективності діяльності фондів підтримки науки.

Підвищення ролі науки в житті людства супроводжується різким зростанням вартості наукових досліджень, що стає однією із складних проблем як для розвинутих країн, так і для країн з перехідною економікою. Тому, замість жорсткої конкуренції між країнами та регіонами, повинна відбутися кооперація їхніх інтелектуальних і фінансових зусиль. Країни Східної Європи мають серйозні труднощі через різке зменшення фінансової підтримки науки, а отже, і падіння їхнього наукового потенціалу. Щоб призупинити цей негативний процес, слід забезпечити ширший доступ учених і наукових колективів до конкурсного надання грантів підтримки з різних національних і міжнародних наукових фондів.

Умови інтеграції наукових фондів у міжнародне наукове співтовариство в рамках Програми ЄС «Горизонт-2020».

Враховуючи наявні ознаки системної кризи в розвитку цивілізації, загрози стійкому розвитку людства, представники різних країн і напрямів науки дійшли висновку стосовно необхідності поряд з розвитком природничих і технічних наук приділяти належну увагу розвитку гуманітарних і суспільних наук. Стратегія ж подолання кризових явищ вказує на потребу підвищеної уваги та пріоритетної підтримки фундаментальних і прикладних знань у сфері міждисциплінарних досліджень.

Усесторонній розвиток і забезпечення цілісної науково-технічної та гуманітарної освіти повинні сприяти збереженню різновидів національних культур. З цією метою необхідно звернути належну увагу на потребу інформування населення щодо найновіших досягнень у природничих, технічних, гуманітарних і соціальних науках.

2.5. Врахування науковими фондами глобальних цивілізаційних проблем при формуванні пріоритетів фінансування.

Потребує узгодження процедура визначення спільних наукових пріоритетів з наданням їм відповідної різносторонньої фінансової підтримки.

2.6. Методи оцінювання фундаментальних досліджень, процедура експертизи конкурсних проектів.

Розроблені та використовувані в діяльності наукових фондів методи оцінювання конкурсних проектів повинні бути уніфіковані з метою залучення зарубіжних експертів, обміну результатами експертизи та прийняття консолідованого рішення стосовно грантової підтримки спільних проектів.

3. У рамках конференції Grant-2015 відбувся семінар «Експертиза та оцінка наукових розробок у країнах “Східного партнерства”»: стан та перспективи», на якому був презентований проект IncoNetEaP, проаналізовано досвід міжнародної кооперації в оцінюванні спільних проектів, існуючі інструменти, представлена

«дорожня карта» оцінювання науки та інновацій, а також створена платформа для приєднання до міжнародної експертизи.

4. Конкретні питання грантових досліджень і нових технологій були розглянуті на таких тематичних круглих столах:

- альтернативні джерела фінансового забезпечення фундаментних досліджень – уроки європейських країн;
- експертиза наукових проектів – пошук оптимальної схеми;
- інноваційна спрямованість фундаментальних проектів – міф чи реальність;
- наукометрія – спосіб оцінювання результативності чи спекуляція на кількості.

За підсумками обговорення рекомендовано:

- гранти підтримки на проведення досліджень повинні надаватися всіма науковими фондами з урахуванням цивілізаційних проблем;
- керівництву наукових фондів слід внести корективи в систему критеріїв оцінки і відбору напрямів досліджень з урахуванням висловлених на конференції пропозицій;
- з метою перевірки «сенсаційних», «лженаукових» повідомлень доцільно створити спеціальний фонд для фінансування й проведення повторних незалежних досліджень;
- при оцінюванні результативності наукової діяльності та визначенні критеріїв відбору конкурсних проектів урахувати принципи Лейденського маніфесту наукометрії, який надає пріоритет експертним висновкам над бібліометричними показниками.

Наукометричні показники є важливим інструментом для оцінювання роботи наукової організації та окремого вченого шляхом підрахунку кількості наукових публікацій та рейтингу наукових журналів, у яких розміщені ці публікації.

Зазначені інструменти не можуть бути універсальним способом оцінювання наукової діяльності через можливість подальших маніпуляцій із цими індексами та пошуку шляхів розв'язання аналізованих проблем:

- самоцитування;
- багаторазові публікації одного й того самого матеріалу в різних виданнях;
- фальсифікація результатів;
- поширення «неякісної інформації»;
- використання результатів, які неможливо відтворити;
- необхідність повторних досліджень;
- індекси внеску авторів до роботи для статей з великою кількістю авторів.

Також для проведення якісного оцінювання наукових результатів необхідно провести реформування в науковій періодиці, насамперед в Україні.

Міжнародна практика підтверджує високу ефективність грантового фінансування науково-дослідних проектів. Проте необхідне ширше коло грантів для підтримки всіх наукових напрямів і вчених на різних етапах їхніх наукових

пошуків. Це потребує значного збільшення національних фінансових ресурсів, які могли б бути розподілені за рахунок системи грантів. Крім того, доступ до закордонних джерел грантового фінансування має бути розширений за рахунок інформування та підвищення рівня відповідних тренінгів для здобувачів *(Резолюція Міжнародної науково-практичної конференції Grant-2015 // Державний фонд фундаментальних досліджень України (<http://g.ua/DruS>). – 2015. – 13.10).*